

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИ

12+

2016 сыл
Бэс ыйын
10 күнэ
Бээтинсэ
№64-65 (10461)

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улуунун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

Тыа сиригэр — дохуоттаах үлэни

Кэники икки сылга улуус-пуг тыатын хаһаайыстыбатын араас салааларыгар үлэли-хамсыы сылдыааччылар уонна бааһынай хаһаайыстыбаны аан бастаан тэринэргэ санамыттар, хайа да улуустааҕар элбэх киһи, СР тыа хаһаайыстыбатын министерствотын анал комиссиятыгар сүүмэрдиир конкурсу ааһан, кыахтарын, дуулуурдарын дакаастаан граннары ылылар.

Ол курдук, былырын фермер буоларга саҕа туруммут 19 киһи уонна дьэ кэргэнинэн ферма тэринээччилэр 5 ыал граннарга тиксибит буоллахтарына, быйыл саҕа бааһынай буоларга санамыт 25 киһи уонна дьэ кэргэнинэн ферма тэринээччи 4 ыал граннар хаһаайыһынан буоллулар. Онон улуус тыатын хаһаайыстыбатын өрө көтөүтүгэ аҕардас бу граннарынан быйыл уопсайа 53 мөл. 141 тыһ. 125 солк. үп киирдэ.

Граннарга тиксибиттэр кэккэлэригэр Бөтүг нэһилиэгэр олоор Анастасия Лукина баар. Кини бааһынай хаһаайыстыба буоларга бигэтик туруммут. Анастасия Яковлевна саҕалар үтүө дьыалатыгар кэргэн Альберт Викторович уонна ийэтэ Елена Яковлевна күүс-көмө буолуохтара. Элбэх оҕолоох эдэр ыал билгин 14 ынах сүөһүлээхтэр. Ол иһигэр 6 ыанар ынах, 1 кунан, 3 тыһаҕас, 6 быйылгы ныйраһы. Биир ынахтара игирэ ныйраһы дэри төрөтөн үөрдүбүт.

Дьэ кэргэн ынах сүө-

Сахалар былыр-былыргыттан сүүн дьарыктыынан сүөһү-сылгы иитиитэ буолар. Бу дьарыгы утумнаан 2007 сыллаахтан Таастаахха «Тускул» Генфонднай питомник» ГБУ филиалынан саҕа ынаҕын иитэллэр. Онон сизтэрэн ыам ыйын 24 күнүгэр Таастаах нэһилиэгэр саҕа боруодалаах сүөһүбүтүн эспэт, симэлиһпэт туһуттан хотон тутуутугар үлэни ыытарга, тыа сиригэр нэһилиэгин төрүт дьарыктыынан сайыннараарга, агротуризм олоххо киллэрэргэ анаан «Төгүрүк остуол» ыгытылына.

***

Манна СР Тыатын хаһаайыстыбатын уонна аска-үөлгэ политикатын министрин солбуйааччы Николай Афанасьев, «Туймаада» ГУП ФАПК ген. директорун солбуйааччы Александр Артемьев, СР үтүөлээх зоотехника Олег Марков, «Нам улууһа» МТ баһылыга Александр Атласов, баһылыгы тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар солбуйааччы Ефим Гоголев, Намнаагы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын салайааччы Прокопий Окоемов, «Таастаах нэһилиэгэ» МТ баһылыга Евгений Федотов, «Тускул» генфонднай питомник салайааччыта Дмитрий Карманов о.да. кыттыны ылылар.

Делегацияны Таастаах баһылыга Евгений Федотов Кэңкэмэ үрэххэ сахалыы сиэринэн алаадынан уонна быырпабынан аһах тутан көрүстэ. Ыалдьыттарга Таастаах нэһилиэгин Боцоттаах олохтооҕо, кыраайы үөрэтээччи Иннокентий Кривошапкин нэһилиэк историятынан көрсөтөт. Онтон салгыы Өргөлөөххө тийин «Тускул» саҕа сүөһүлэрэ кыстыыр хотоннорун көрдүлэр. Онно филиал сибидиссийэ Ольга Андреевна 1992 сыллаахха студенческой этэрэтинэн тутуллубут хотон олус эргэбитин, өһүөтүн ачаччы барбатын курдук быанан туттаран туралларын этэн, көрдөрөн туран, саҕа хотону тута

БАҔА САНААНЫ СҮҮӨХ ҮЙДҮН

һүнү иитиинэн 2009 сылтан дьарыктаммыттар, онон хаһаайыстыбаны тутардыоурдаахтар, уопуттаахтар. Иллэрээ сыл 49 кв.м. 7x7 иэниэх саҕа хотону тутубуттар. Хотоннорун иһинтаһын энергияны кэмчилиири светодиоднай лаампаларынан сырдаттыналлар. Лаампалар, бириэмэнэн көрөн таймерынан холбонолор, араасаллар. Онон уоту туһаныыга ороскуоттара биллэрдик аччаабыт.

«Эрэл» ТХПК кытта дуоҕа-бардаһан хаһаайыстыба ыыр үүтүн сылы быһа кыһынны 40 солк., сайынны 36 солк. туттарар. Бу иллээх, үлэһит ыал бэйэлэрин дохуоттарынан, гранынан ылбыт үптэринэн быйыл 40 сүөһү киирэр хотонун туттаары сылдыар. Ааһынан-суоттанан

көрүүлэринэн аны түөрт сылынан хаһаайыстыба материалнай-техникскай базатын бөвөгөтүгэ таһаарыт ороскуотун барытын сабынан, сыл ахсын элбэх дохуот ылан, барыстаахтык үлэлиир таһымна тахсыахтаах. 3 саҕа үлэ миэстэтин таһаарыахтаах. Үлэ үксэ техниканан үлэлэниэхтээх, саҕа хотонноролору механизациялаах буолуутун ситиһиэхтээх. Энергияны кэмчилиири технологияны киэҥник туһаныахтаах.

Көстөрүн курдук саҕа хаһаайыстыба былаана баһырхай. Ол эрэри киһи кэрэхсирэ, бу эдэр, эрчимнээх, доһуурдаах дьон ону санаалара хотор эбит. Онон ылсыбыт дьыалалара хайаан да табыллыаҕа.

И. ИВАНОВ

ИННИКИ КЭСКИЛИ ТҮСТҮӨХХЭ

охсоллорун туруоруоста, ону сэргэ үлэһиттэргэ квартира туталара буоллар дьон санаатын эттэ. Нэһилиэк уунан хааччыларын наадатыттан 6 км-даах Чаакыя үрэхтэн чугастыы «Шадрин күөлүгэр» уу астары туралларыгар, Тойон Уйата дьон хатын чараннардаах сиргэ агротуризм хайысхатынан үлэлиэхтээх, тутулла турар дьылдээх базага сырыттылар. Бу кэнниттэн саҕа балаһаныгар кэлэн инники кэскиллээх былааннары торумнастылар.

Ол курдук, саҕа сүөһүтүн өссө элбэтэн, агротуризм, оскуоланы, нэһилиэккэ баар бааһынай хаһаайыстыбалары кытта сибээстэн нэһилиэккэ тыа хаһаайыстыбата киэҥник сайдарыгар араас этиилэри эттилэр. Саҕа ынаҕын үтэ үрдүк сылааһынан, мраморнай эттээгинэн биллэр, онон этүүт бордодуускуатын онорон таһаарыахтаа, тириитин, муһун,

туһаҕын туттан араас онгоһуктары онороохха наада дьон этии киллэрдилэр.

Маны таһынан, төрүт үгэни көрдөрөр музейы тэрийэр киһи өссө сибээстэн бизэриэ, оччоҕо нэһилиэккэ үлэ миэстэтэ тахсыа, дьарыктаах дьон элбэ эгэ дьон эбэн биэрдилэр. Оскуола үөрэнээччилэрин бу хайысхаҕа сыһыанан элбэх дакылааттары сургуттан научнай-практическай конференцияларга кытыннардакха нэһилиэк сайдытыгар эмиэ күүс-көмө буолуон сөбүн бэлиэтээтилэр.

Быйыл Таастаахтан «Саҕа саҕалар фермер» программаны Иван Аргунов уонна Александр Оконешников грант ылбыттар, предприниматель Валерий Афанасьев агротуризм базатын оноро сылдыар, онон нэһилиэк сэргэх, инникитин кэскиллээх.

С. АРГУНОВ,

«Нам улууһа» МТ пресс-киинэ

БЭС ҮЙҮН 12 КҮНЭ - РОССИЯ КҮНЭ!

Күндү биир
дойдулаахтарым!
Бука барыгытын
Россия Күнүнэн итии-
тик — истинник эвэр-
дибин!

Номнуо үйэ аҕарыттан ордук кэмтэн, 1990 сыл бэс ыйын 12 күнүтэн, биһиги улуу дойдубут саҕа историята саҕаламмыта. Российской Федерация государственной суверенитет туһунан декларация ылыннан саҕа государственность уонна гражданская уопастыба үөскээн тахсытын суолугар туруммута.

Россия олохтоохторун, биһигини барыгытын, омукутуттан уонна итэбэлбититтэн тутулуга суох, оҕолорбутун этэнгэ уонна куттала суох усулуобуйаҕа, күүстээх уонна үтүө туруктаах дойдуга олордорго, улаатыннараарга баҕа санаа биригэ түмэр. Саҕа Россияны тутуу — биһиги кыахпытыгар!

Бүгүн биһиги бэйэбит чийинэй уонна дьаныардаах үлэбитинэн аҕа дойдубут экономикага туруктаах буолуутун уонна гражданнар социальная бэйэ билгэлэниилэрин бөҕө акылаатын оноробут.

Россия модун кыаҕа уонна тулхадыйбат туруга кини регионнарын бөҕө туруктарыттан тутулуктаах. Саха сирэ, Российской Федерация саамай улахан субъекта, кини чэчири сайдытыгар сүҥкэн кылаатын киллэрэр. Биһиги республикабыт эрэмнэлээхтик экономикай уларыта тутуу суолунан иһэр.

Биһиги инники сайдыы территориятын үөскэтэбит, инвестиционнай активноскутын күүһүрдэбит, сүҥкэн промышленнай проектары олоххо киллэрэбит, кыра уонна орто бизнес көдүүстээхтик үлэлиригэр усулуобуйа тэрийэбит, эдэр дьэ кэргэттэри өйүүбүт, ийэ буолууну уонна оҕо сааһы араҕаччылыбыт.

Саҕа сиригэр олохтоохтору былаас, бизнес уонна общество кыттыгас эһиэтинэстээх эрэ буоллахтарына, ситиһиллээх үлэ тахсыаҕын улам бигэтик өйдүүр буолан эрэллэр. Мин эрэбин, биһиги санаабыт сыратынан элбэх национальностооҕа Саха сирэ уонна Россия салгыы өрө тахсытын хаачыһыахпыт.

Күндү доһоттор! Эһиги төрөппүттэргитигэр, биригэ төрөбүттэргитигэр, аймах- билэ дьонгутугар Эйэни, Дьолу, Үтүө буолууну!

Егор БОРИСОВ,

Саха Республикатын Ил Дархана

Дойду үрдүнэн Киинэ, Республикаҕа Тутсаран оноруу сылларыгар, Саха норуотун уһуллуктаах государственнай уонна политической деятелэ Илья Егорович Винокуров төрөбүтэ 120 сылыгар, ССРС суруйааччыларын союһун чилиэнэ, Саха АССР культуратын үтүөлээх үлэһит, норуот ырыаһыта, олонхоһут Прокопий Прокопьевич Ядрихинский-Бэдьээлэ төрөбүтэ 115 сылыгар аналлаах

УЛУУСТААҔЫ БЫҔАХ ПРОГРАММАТА

Булар күнэ: бэс ыйын 21 күнэ 2016 с.
Булар сирэ: «Хатын-Арыы нэһилиэгэ» муниципальной тэрил-
лии «Хатын Чаран» сынналан паарката

№	Булар кэмэ	Тэрэһиниэр	Быттылар сирэ
1	02:00	Күнү көрсүү сирэ-туома	Оһуоһай түһүлгэтэ
2	09:00	Нэһилиэктер, тэрилтэлэр түһүлгэлээн түһүлгэлэрэ	Нэһилиэктер түһүлгэлэрэ
3	10:45	«Түһүлгэ түмсүүтэ» нэһилиэк делегациялар кини түһүлгэ Аан аартыгар сомоҕо хаамыга мустуулар	Кини түһүлгэ «Арчы түһүлгэтэ»
4	11:00	Ыһах үөрүүлээх арыллыыта: Алгыс сирэ-туома «Эңсиэли компоруун хотоһо...» театриализованнай дьүһүйүү «Нам улууһа» МТ баһылыга Атласов А.П., ыһырылаах ыалдьыттар эвэрдэлэрэ Оһуоһай	Кини түһүлгэ «Арчы түһүлгэтэ»
5	13:00	Түһүлгэлээн олоруу	Нэһилиэктер түһүлгэлэрэ
6	14:00	«Самаан сайынны уруйдаан» Нам улуунун уусуран самодетельноһын кыттылаах эвэрдэ түһүлгэтэ	Эстрада түһүлгэтэ
7	14:00-18:00	Өбүгэ ооньнууларыгар күөн күрэс: - халсаһайга уонна мас тардыһытыгар Аан Дархан аатын былдыһаһы; - «Эңсиэли Боотура».	Кини түһүлгэ «Арчы түһүлгэтэ»
8	14:00	«Дьоллоох оҕо саас» оҕо үңкүү-ырыа коллективтарын эвэрдэлээх түһүлгэлэрэ, конкурстар	Оҕо түһүлгэтэ
9	14:00	«Өбүгэ үгэтин утумнаан» фольклор көрүҥнэригэр конкурс	Фольклор түһүлгэтэ
10	14:00	Республикатаағы «Тыа сиригэр дьэ кэргэн-нэ-2016» фестиваль финала	Дьэ кэргэн түһүлгэтэ
11	16:00	«Саҕа талба танһа» конкурс (конкурс кэмигэр кэрэ аҕардарга анаан «Уһун сүһүөх» күрэх быттылар)	Эстрада түһүлгэтэ
12	16:00	«Күүхэ сайын барахсан» биридиилээн толорооччуларга эстрадалай ырыа конкурса	Оҕо түһүлгэтэ
13	18:00	«Хамаһатта», «Олох устун» тыһынаах доһуһуол бөлөхтөрө кыттылаах ырыа түһүлгэтэ	Эстрада түһүлгэтэ
14	21:00-03:00	«Хатынчаан» студия юбилейдаах «Көмүс түүн» шоу-программата	Кини түһүлгэ «Арчы түһүлгэтэ»

Кэрэ эйгэтигэр

САЙЫНЫ САРГЫЛААН

Бэс ыйын 4 күнүгэр А.Ф. Шестаков аатынан сынналан кинигэ саха эстрадатын сулуна Варя Ларионова — Бий Кыыһа оҕолору кытта ырыа толоруутугар саҥа бырайыагынан «Самаан сайыны саргылаан» диэн нарын ырыа алыптаах эвэрдэ кэнсиэртэ буолан ааста.

Ырыа куттаах кыргыттар-бытыгар инникитин өссө дьарыктанан, сайдан, ырыа улахан түһүлгэтигэр үктэниэхтэригэр, бу курдук көрөөччүлэри ылбаай ырыаларынан үөрдэ-көтүтэ туралларыгар баҕарда. Тэрийээччи А.Ф. Шестаков аатынан СК үлэһиттэригэр, айар коллектив-

Бу бырайыакка Н.С. Охлопков аатынан улууустаабы гимназия үөрэнээччилэрэ Намина Жиркова, Дарина Дьяконова, Айгылаана Сивцева уонна Наташа Сунтарова Бий Кыыһын кытары тэнгэ ыллаан көрөөччүлэр дохсун ыгыстарын тыаһынан биһирэнилэр.

Ону таһынан, «Үргөл» үгүкүү бөлөҕө (сал. Р.А. Бурнашева), «Айар Куо» модельер Лия Гоголева салайааччылаах муода студията кыттыыны ыллылар, дьоро киэһэни киэргэттилэр. Хас биридди кыттааччыга Бий Кыыһа «Олох эргирэ» диэн авторскай диискэлэрин бэлэхтээтэ.

тар кыттааччыларыгар, салайааччыларыгар Н.Н. Сивцевага, Р.А. Бурнашевага уонна Л.Е. Гоголевага көмө-тирэх буолбуттарыгар махталын биллэрдэ. Куруук манньк оҕо аймаҕы кэрэ эйгэ сырдык ыллыгар угуя, үгүс талааннары кынаттаан, кин далааһынга көтүтэ туралларыгар истин баҕа санаатын эттэ.

Ити курдук, Нам нэһилигэр олус истин, санааны саймаардар, сүргэни көтөбөр, самаан сайыны саргылыыр ырыа эвэрдэлээх киэһэтэ түмүктэннэ.

А. СОЗОНОВА

Айылҕа — алаһа дьэиэбит

Геолог Иван Егорович Москвитин аатынан Искра ситэ-тэ суох орго оскуолата директордара М.В. Кривонощицына туруорсуутунан быйыл айылҕаны харыстыыр үлэҕэ бүтүн нэһилигэниэн турунан үлэлииргэ сорук ылыммыттар. Ол үлэлэрин сабалыырга ыам ыйын 30 күнүгэр бастакы хардыны оҥордулар.

Оҕолорго, айылҕа киһиэхэ сүдү улахан суолтатын туһунан В.С. Кривошапкина 1981 сыллаахха ССРС Верховнай Советын Президиумун ыйааҕынан оҕолорго айылҕаны кытта ыкса алтыһан үһүн сылларга улахан үлэни ыһпыттын иһин «Знак почета» уордьанынан наҕараадалаах, Саха республикатын үөрэҕириитин учууталларын учууталлара инники үлэлэригэр ситиһиини баҕаран туран кэстылын эттэ.

Айылҕаны кытта үлэҕэ Валерия Степановна кимиэхэ да тэннэспэт баай уопуттаах киһи, ол уопуттан оҕолорго үллэстэн элбэҕи кэпсээтэ уонна оскуолаҕа анаан бэрт элбэх үүнээйи араас суордугтан расаада олордубутун бэлэхтээтэ уонна хайдах көрөллөрүгэр-харайалларыгар сүбэ-ама билэрдэ. Онтон оҕолор «Кизн алаас» диэн Д.Д. Парников, сылгыһыт, айылҕа биир бастыҥ дороро бас билэр сиригэр тийдилэр. Бу сиргэ оҕолор ыырданан айылҕаҕа сыһыаннаах уроктары ыытыахтаахтар, айылҕа кистэлэнэрин кытта билсэхтээхтэр, үөнү-көйүүрү, көтөрдөрү, кыыллары чинчийэн-үөрэтэн научнай үлэлэри суруйуохтаахтар, мань таһынан айылҕа уларыйытын кэтээн көрөн, туох уларыты тахсарын күнүнэн бэлиэтэнэн иһиэхтээхтэр. Онон оҕолору сүрдээх интэриэһинэй үлэ күүтэр.

Дмитрий Дмитриевич кыра эрдэбиттэн айылҕаны кытта

АЙЫЛҔА ЫЛЛЫҔАР АЙАНҔА ТУРУНУУ

алтыһан улааппыт буолан эмиз бэрт дириг ис хоһоонноох олоҕун уопуттан интэриэһинэй түгэн-нэри оҕолорго сэхэргээтэ. Оҕолор бэркэ сэнгээрэн иһиттилэр уонна дириг ис хоһоонноох ыйытылары биэрэн Дмитрий Дмитриевичи бэйэтин да соһуттулар. Үчүгэй дириг ис хоһоонноох ыйытыга бэйэтин аатыттан сэмэй бириис туттарда.

Онтон сыал ытыга күрэхтэһи ыытан оҕолору үөртэ-көтүттэ. Дмитрий Дмитриевич бэйэҕэ оҕолуу майгылаах, үөрүннээн, ыраас, аһаҕас дууһалаах, 30 сыл сылгыһыттаабыт, онон оҕолор абыраммыттар дии санаатым, манньк киһини кытта табаарыстаһан, кини билиититтэн-көрүүтүттэн элбэҕи сөҕөн ылыахтара турдаҕа. Саха өс хоһооно мээһэ эппэт «кырдыаҕастан сүбэтин ыл, эдэртэн эйэтин». Онон директордара Мария Васильевна бэркэ тайаммыт, оҕолорго сүбэ-ама быһытынан Валерия Степановнаны ыгыран сүбэһит оностубута, кини баай уопуттан, билиититтэн-көрүүтүттэн оҕолор элбэҕи билэн, ситэн-хотон

дьингнээх сир хаһаайыттары буолан тахсыахтара.

Оҕолор хайы-үйэ Валерия Степановна сорудабын толорон чыычаахтар уйаларын, айыыр остолобуойдарын бөбөнү оҕорон оскуолаларын таһыгар уонна «Кизн алаас» тула мастарга ыйаабыттарын көрөргө үчүгэй сүрдээх. Мантан көрдөххө бастакы харды айылҕаны кытта алтыһыга, айылҕаны харыстааһынга үлэ барбыта көһүннэ.

Аны оскуолаларын таһыгар мас олордубуттар, оскуолаларын тиэргэнин, «Кизн алааһы» бөхтөн-сыыстан ыраастаабыттар, ырааһырды үлэтин күүскэ ыһпыттар уонна сибэкки арааһын олордорго, сибэкки иһитин бөбөнү бэлэмнээбиттэр, сайыны быһа сибэккилэрин көрүүхтэрэ-харайахтара, уу кутуохтара, онон аны күһүн саҥа үөрэх дьылын көрсө араас сибэкки сытынан тунуйбут оскуола оҕолору эвэрдэли көрсүө.

Биллэн турар, оҕо кыратыттан айылҕаны кытта алтыһан улааттаҕына, бэйэтин төрөөбүт дойдутун дьингнээх патриота буолан улаатан тахсарыгар киһи саарбахтаабыт. Онон бу оҕолор кизн билиилээх дьону кытта алтыһан, кинилэр сүбэлэригэр-амаларыгар, билиилэригэр тирээрин, олохторугар туһанан киһи киһитэ. айылҕаны харыстыыр дьингнээх саха дьонноро буолан тахсалларыгар уонна кинилэргэ инники ылыммыт соруктарын ситиһилээхтик толороллоругар баҕарыам этэ.

З.А. ТИХОНОВА,
Нам, РФ үтүөлээх учуутала,
РФ Журналистарын соһуһун чилиэнэ, Нам улдуһун Ытык киһитэ

За здоровый образ жизни!

Алкоголь как основной фактор демографических проблем

Сейчас Россия находится в мировых лидерах по уровню потребления чистого алкоголя на душу населения. По данным ВОЗ 2010 года, на одного человека приходилось до 15 литров алкоголя в год. За последние 95 лет население России уменьшилось на 20,5%.

В то же время уровень потребления алкоголя в Индии или в Китае был весьма незначительным. И за такой же промежуток времени население этих стран выросло более чем в 3 раза.

Треть всех смертей – от алкоголя

Есть ли какая-то связь между алкоголизацией населения и демографией? Определенно, алкоголизация влияет на рождаемость, количество браков и разводов. Но, как оказалось, самое сильное влияние алкоголь оказывает на уровень смертности населения.

Этот вопрос в 2010 году досконально исследовал Александр Викентьевич Немцов — ведущий российский эксперт в области проблем алкогольной смертности и алкогольной политики. По его данным, треть всех смертей, которые происходят в нашей стране, так или иначе связаны с алкоголем. В разных регионах проценты разные – от 30 до 46%, но в среднем по стране – 37% от всех смертей.

Хуже всего приходится Сибири и Дальнему Востоку. Здесь алкогольная смертность превышает 40% от общей смертности.

Самый главный и наиболее явный источник гибели людей, в котором реализуется алкоголь – это смертность от насильственных причин. 72% убийств и 42%

самоубийств совершаются в состоянии алкогольного опьянения.

Кроме того, 68% смертей от цирроза печени тоже, как ни странно, связаны с употреблением алкоголя. Что уж говорить о смертях при отравлении алкоголем!

Таким образом, данные Немцова сильно расходятся с официальными данными Госкомстата РФ. По официальным данным, алкогольная смертность не превышает 3% от общей смертности населения. Александр Викентьевич, напротив, утверждает, что эту цифру нужно умножить, по крайней мере, на 10.

В 23 раза больше алкоголиков, чем в Чечне

Все демографические и статистические исследования, которые проводятся в России, выявляют прямую взаимосвязь количества умерших с объемом производства этилового спирта. Чем больше производится алкоголя, тем выше смертность, а сокращение, наоборот, приводит к снижению количества умерших.

Уровень среднедушевого потребления также влияет на продолжительность жизни людей, особенно мужчин. Чем больше потребляется алкоголя, тем ниже продолжительность жизни людей.

К сожалению, в нашей республике уровень среднедушевого потребления остается все еще высоким, несмотря на некоторое снижение реализации алкоголя. По данным Госкомстат РС(Я), объем розничной продажи на каждого жителя республики составляет 7,4 литра абсолютного алкоголя в год. По уровню

ОТ ЧЕГО УМИРАЮТ ЯКУТЯНЕ?

розничной продажи алкоголя Якутия занимает 32 место в РФ (данные 2014 г.).

Еще один антирейтинг - по показателям заболеваемости алкоголизмом Республика Саха находится в пятерке лидеров в Российской Федерации. В Якутии в два раза больше алкоголиков, чем в среднем по России, в три раза больше, чем в Татарстане и в 23 раза больше, чем в Чечне!

От чего же умирают якутяне?

Сейчас в Якутии самыми распространенными причинами смертности являются болезни системы кровообращения (53%) и внешние причины смертности (20%). По экспертным оценкам причинами 90% преждевременных смертей от сердечно-сосудистых заболеваний является потребление алкоголя. Чаще всего от болезней сердца умирают в Оймяконском, Верхнеколымском, Усть-Майском, Нижнеко-

лымском и Усть-Янском районах.

Статистические данные нашей республики также показывают взаимосвязь уровня потребления алкоголя с общим коэффициентом смертности и смертностью от сердечно-сосудистых заболеваний. Даже незначительное снижение розничной продажи алкоголя за последние 7 лет привело к снижению общей смертности на 14,9%, а смертность от сердечно-сосудистых заболеваний снизилась на 19,1%.

ВОЗ также официально признал, что алкоголь может провоцировать развитие раковых заболеваний, смертность от которого занимает третье место в республике (17%).

Высокой остается и смертность от внешних причин. Например, в 2014 году уровень смертности от внешних причин в Якутии был выше среднероссийского показателя на 21,9%, ДВФО на 16,5%. По количеству убийств, самоубийств и случай-

ных утоплений республика также опережает показатели РФ и ДВФО. Но при этом снижение продажи алкоголя с 2008 по 2015 год на 14,1% привело к снижению смертности от внешних причин на 28,6%.

По смертности от случайных отравлений алкоголем Республика Саха занимает 59 место. По данным 2014 года, количество умерших от отравлений алкоголем на 100 тыс. населения на 38,6% ниже среднероссийского показателя. Как показывает статистика, зарегистрированные смерти от отравлений алкоголем с 2010 по 2015 г. снизились на 46,2%. Поэтому пока вопрос смертей от случайных отравлений алкоголем не стоит остро, как в некоторых регионах.

По данным МВД РС(Я) в 2014 году 90% убийств было совершено в состоянии алкогольного опьянения. По оценкам ученых, 42% самоубийств также происходят в состоянии опьянения.

Однако снижение продаж алкоголя также привело к снижению убийств и самоубийств на 47,3% и 27% соответственно. Также идет значительное сокращение заболеваемости алкоголизмом.

Таким образом, даже незначительное снижение реализации алкоголя населению приводит к позитивным изменениям в сфере демографии. Какой вывод мы можем сделать из представленных цифр? Чем ниже продажа алкоголя, тем лучше для демографии!

Перед республикой поставлена цель – увеличение численности населения к 2022 году до 1 миллиона. Мы можем достичь этой цели только одним путем – уменьшением смертности от алкоголя.

Пресс-служба Управления Республики Саха (Якутия) по лицензированию и осуществлению контроля за розничной продажей алкогольной продукции

Ытыктыр коллегабыт, Саха республикатын үөрэҥиритин туйгуна, педагогической үлэ ветерана, Хамаҕатта нэһилигин Ытык киһитэ Саввинова Екатерина Гаврильевна эдэр көлүөнэни иитиигэ 36 сыл таһаарыылаахтык үлэлээн кэллэ. 1985 сыллаахха Дьокуускайдааҕы педагогической училищега киирэн, оҥоһууһун иитээччинэн идэтин баһылаан Хамаҕатта детсадыгар 16 сыл иитээччинэн таһаарыылаахтык үлэлээбитэ.

М.В., социальной-психологической сулуоспа специалистара Ушницкая Л.Д., Ковлева М.И., кылаас салайааччылары, төрөппүт комитетын председателиэрэ Харитонова А.А., Колесова Л.Д., Семенова К.Г. күүс көмө буолбуттара.

Салайар дьобурдаах социальнай педагог 2002, 2005 сылларга улуус иһинэн ытытыллар «Здоровое поколение» төрөппүт комитеттарын көрүү-күрөбөр Екатерина Гаврильевна салайар

быт «Школа родовой культуры семьи» диэн знагынан бэлиэтэммитэ, төрөппүт Кривогорницына А.З. «Ийэ-аҕа уустарынан ыһаҕы тэрийии» дакылаата «Искусство быть родителем» кинигэҕэ киирбитэ, улуустааҕы Чиряевты ааҕыларга төрөппүттэр бириистээх миэстэлэри ылаллара.

Айымныылаах педагог 10 кылаас үөрэнээччилэригэр олоххо бэлэмнээх буолалларыгар анаан «Бал буолуу төрүттэрэ» курс

сэбиэтэ 2006 сыллаахха улууска «Результативный попечительский совет» аатын ылбыта уонна үлэтин уопута «Попечительство и меценатство в Намском улусе» кинигэҕэ тахсыбыта.

Улууска уонна республикаҕа бастакынан «Сыл бастын дьэ кэргэнэ» бэйэтин Саввиновтар дьэ кэргэнин аатыттан 2001 сыллаахтан стипендия олохтоон күн бүгүнүгэр диэри оҥоһууһун ситиһиллээх дьэ кэргэт-тэргэ үөрэх дьылын түмүктүүр

рыыга хайысхалаах үлэни, попечительской хамсааһын уопутун киэнник тарҕаппыта. Маны таһынан кини ыстатыйалара «Энгиэли», «Учуутал аргыһа» хаһыаттарга, «Иновация в школе: замысел, достижения, возможности» ыстатыйа сборнигкка, Д.И.Пухов «Маарыйа» кинигэтигэр тахсыбыттар.

Екатерина Гаврильевна төһө даҕаны ити курдук күн иллэнэ суох иитэр, тэрийэр үлэнэн дьарыктанарын быһыгар оскуола,

САЙДЫЫЛААХ ЫЧЧАТЫ ИИТЭРГЭ, САЙДАМ ЫАЛЫ ҮКСЭТЭРГЭ АНАММЫТ ОЛОХ

1996 сыллаахха саҕа тэрилбит саха-французскай ассоциированной оскуолаҕа Екатерина Гаврильевна социальной педагогунан анаан төрөппүтү кытта үлэни иилээн-саҕалаан төрөппүт эппиэтинэни үрдэтиигэ оҥоһууһун, учуутал, общество биэр ситимнээх үлэлэрин ситиспитэ. Оскуола экспериментальной үлэтигэр сайыннарыылаах үөрэти технологиятыгар олохтунан «Төрөппүткэ өйдөбүннүк», «Төрөппүт портрета», «Төрөппүт дуоҕабара», - үөрэнээччи ситиһиитин кинигэҕэ докумуоннар оҥоһуллан улууска уонна республикаҕа киэн сэгээрини ылбыттара.

Айымныылаах педагог 2003 сыллаахха дьэ кэргэн үтүө үгэстэрин тарҕатар сыаллаах «Сыл бастын дьэ кэргэнэ» республиканскай фестивалга брошюра проегын көмүскээн фестивал Граны ылбыта. Саха республикатын президенин иһинэн тэрилбит оҥо аймах уонна дьэ кэргэн комитетын көүлүлэһининэн 2005 сыллаахха ылбыт гранынан «Сайдыылаах киһини иитээри, сайдам ыалы үксэтээри» диэн ааттаах брошюра 500 экзэмплярынан тахсыбыта. Бачча киэн далааһыннаах төрөппүтү кытта үлэҕэ директоры үөрэх чааһыгар солбуйааччы Винокурова М.Г., сайыннарыылаах үөрэти кафедратын салайааччыта Канаева

төрөппүт комитета кыайыылаабынан буолбута. 2007 сыллаахха республиканскай кэтэхтэн көрүү күрөбөр «Лучший родительский комитет в образовательном учреждении» анал ааты уонна 2-с степеннээх дипломуна бэлиэтэммитэ.

Екатерина Гаврильевна 2002 сыллаахха дьэ кэргэн иһигэр сыһыаннарын, дьарыктарын, интэриэстэрин үөрэтэр, оҥоһууһун нымаларын түмэн ыччаты иитиигэ төрөппүттэргэ көмө матырыйаал хомуйар, түмэр, тарҕатар сыаллаах биллиилээх этнопедагог, академик Константин Спиридонович Чиряевы ытыктаан төрөппүттэргэ Чиряевты ааҕылары тэрийбитэ. Маҕнайгы Чиряевты ааҕыларга 32 дьэ кэргэн көхтөөхтүк кыттыбыта уонна бу тэрэһини сылын аайы ыытарга этии киллэрбиттэрэ. Онтон ыла оскуола үгэскэ кубулуйбут тэрэһининэн буолар.

Төрөппүттэр оскуола иһинэн Чиряевты ааҕылартан кынат ылан араас таһымнаах ааҕыларга кытталлар. Ол курдук 2006с. Саха республикатын президенин иһинэн тэрилбит оҥо аймах уонна дьэ кэргэн комитета ыһпыт «Родовая культура семьи» тэрэһиннэ төрөппүт Аргунова А.Д. «Төрүчүнү үөрэтии -аймахтаһыы төрдө» дакылаатынан кыттан оскуола-

программатын оҥорон сыраахтык олоххо киллэрэн 2003 сыллаахха «Тропинка школьная моя» республиканскай күрэххэ Саха республикатын попечительларин, меценаттарын ассоциациятын дипломуна наҕараадаламмыта.

Екатерина Гаврильевна 2004 сыллаахха оскуолаҕа «Ситим» попечительскай сэбиэт тэрийэн өр сылларга председателинэн таһаарыылаахтык үлэлээн попечителлэр көмөлөрүнэн саҕа оскуолабыт фундаменын оҥорро 460 000 солкуобайдаах, дьыалабынай маска 80000 солкуобайдаах көмө оҥоһуллубута. Кини салайар попечительскай

тэрэһиннэ туттарар. Бу стипендия төрөппүт көбүн, эппиэтинэни үрдэтэргэ уонна атын төрөппүттэргэ үтүө холобур буоларга улахан олук буолар.

Ирдэбиллээх, эппиэтинэстээх, кыһамныылаах педагогу 2008 сыллаахха интернат сэбиэдиссэйинэн анаан 8 сыл устата итиллээчилэр олохтоо усулбууларынын тупсарыыга уонна төрөппүтү кытта үлэҕэ таһаарыылаахтык үлэлээн кэллэ. Интернат материалнай базата бөбөрүүрүгэр саҕа интернаты туруоруубута, капиталнай ремонту оҥотторон отопительнай систематын сагардан, тас өттүн бүрүйтэрэн уонна благоустройствотыгар үлэни ыытан итиллээчилэр, төрөппүттэр махталларын ылбыта. 2014 сыллаахха интернат 15 сыллаах үбүлүйүгэр анаан «Интернат иитэр кыһабыт» кинигэ тахсыбыта, үбүлүйүдэх тэрэһиннэр үрдүк таһымна барыларынын ситиспитэ.

Айымныылаах педагог үлэтин баай уопутун республиканскай Алексеевскай педагогической ааҕыларга, конференцияларга, семинардарга, төрөппүт форумугар, ИПКРО проблемнай курстарыгар оҥо, төрөппүт учуутал, общество биригэ социальнай алтыһыларынын, үөрэх кыттылаахтарын гражданскай-правовой культураларын сайынна-

нэһилиэк уонна улуус общественной олохтор көхтөөх кыттааччы. Оскуола төрөппүтүн комитетын председателинэн, өр сылларга профком председателинэн, нэһилиэк дьахталларынын сэбиэтин председателинэн таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. «Ретро-данс» үнүкү коллективгар утумнаахтык дьарыктанар, уус-уран самодеятельность ветерана.

Маны таһынан айар талааннаах педагог иллэн кэмигэр истэнэрин, баайарын олус сөбүлүүр. Саха республикатын культуратын үтүөлээх үлэһитэ, Российскай Федерация хуожниктарын союһун чилиэнэ, норуот маастара Зверева Анна Николаевна салайааччылаах «Абылан» түмсүүгэ 2004 сылтан утумнаахтык дьарыктанар, саха омум төрүт иһин киэнник тарҕатар.

Убаастабыллаах Екатерина Гаврильевна, эйигин 65 сааскын туолар үбүлүйүгүнэн истинник эвэрдэлибит! Баҕарабыт эстибэт эрчими, чэгийн-чэбдик доруобуйаны, санаабытын салаллан, толкуйдаабытын табыллан истин, дьоллоох уһун олоху!

Л.Д. УШНИЦКАЯ, оҥоһууһун иити уонна сайыннарыы методическай холбоһук салайааччыта, С.В. ГЕРАСИМОВА, интернат старшай воспитателэ

Сурт -кэриэстээх, өтөх -төнүргэстээх

Нам улуунун биэр кыты нэһилиэгэ Таастаах быйыл икки улахан дааталары бэлиэтиир. Ол курдук Таастаах туспа нэһилиэк быһытынан төрүттэммитэ 170 сыла уонна сөргүтүлүбүтэ 30 сыла. Кулун тутарга нэһилиэк сөргүтүлүбүтэ 30 сылын бэлиэтиир улахан тэрэһин ытытыллыбыта. Манна 1986 сыллаахха бастакынан үлэли, олохсуйа кэлбит, араас сылларга үлэлээн ааспыт дьоннор, Таастаахтан төрүттээх киэн туттар биэр дойдулаахтарбыт күндү ыадыт буолдулар, элбэх истинг эвэрдэ тылын эттилэр.

Уһуэйэннэр уонна былыргы сэхэнниттэр туоһулааһыннарынан Таастаахтан төрүттэрэ Ала оҥоһор уһу. Былыр 1632 с. анара өтүгэр Кэнкэмэ үрэхтэн үөһэ Сийтэ үрэххэ дьылы сир картаҕа барыта Атамай диэн ааттанар эбит. Манна Сэһэн Боло – Дьячковскай Д. И. 1936 с. Горнай олохтооҕо Куолаһап Дьөгүөр 70 саастаах кырдыабастан суруйбутун кытта сөп түбэһинэр. Өлүөнүгэ нууча кэлиэн иннинэ 1600 с. диэки Атамай ууһун дьоно, Улуу Сыһы уонна Баҕада алаастарынан олохтообуттар. Кинилэр сайыннын ураһанан, кыһын саха балаһанынан, таба, сылгы, ынах ииттэн олохтообуттар.

Ордук биллэр дьоннорунан иини – бии Ала уонна Аан Алкый диэн дьон эбиттэр. Ала оҥоһор иитиэх оҥоһордуун барыта 12 оҥоһоох, Аан Алкый икки уоллаах. Ала 7 уолун майгыларынан көрөн аат биэртэлээбит. Саастара ситиитэ арааран, туспа сирдэргэ олохтообут. Аат биэртэлээһин, олохтооһун маньык буолбут.

Бастакы уола аһыыр кэмигэр урут олохтоо сирин хайа да

ТААСТААХХА АЛА УУҺУН ЫҺЫАҒА

оҥоһо биэрбэт эбит. Ол иһин кинини Ала ууһа буол диэн Улуу Сыһыыга олохтообут.

Иккис уола тинг курдук нымса эбит. Онон кинини Тинг ууһа буол диэн эмиэ Атамай сиригэр олохтообут.

Уһус уола өрүү ойууннур, кутурар идэлээх. Ол иһин кинини Ойуун ууһа буол диэн Хотулукаантан соҕуруу олохтообут. Ойуун ууһа диэн өргө диэри баара.

Төрдүс уола күүстээх таас курдук кытаанах эттээх – сииннээх, логлоруттаҕас быччынардаах ил эбит. Ити уолун Таастаах диэн ааттаабыт уонна кинини билингги Таастаах сиригэр олохтообут. Ол ыһын баран кини соҕотох кэлбэт, кэргэннээх, оҥоһордоох уонна ити кэлбит сиригэр кини иннинэ кэлбит дьон эмиэ баалара биллэр.

Бэһис уола улахан көдөбөр киһи буолан тахсыбыт. Кинини Көдөһү диэн ааттаабыт уонна Туура үрэх уһуор олохтообут. Кэлин кини аатынан Көдөһү нэһилиэгэ үөскээбит. 1930с. «Кыһыл Туура» арғыал тэриллэ сылдыбыт. Кэлин Маҕаһа холбоспуттар.

Алтыс уол өрүү хомус тардар идэлээх эбит. Ол иһин кинини Хомустаах ууһун үөскэт диэн Кэнкэмэ үрэх уһуор олохтообут.

Сэттис уола өрүү аһыыр кэмигэр, бүтэн да баран тылынан уһун салбана сылдыар идэлээх эбит. Кинини Ала Салбан диэн ааттаабыт уонна Салбан нэһилиэгин сиригэр олохтообут.

Маны таһынан Ала оҥо-

һор өссө 5 кыһа эмиэ ити Атамай, Сийтэ сирдэринэн тарҕаммыттар. Ити уолаттар, кыргыттар оҥоһор, сиэннэрэ үөскээн – тэнийэн Таастаах, I Атамай, II Атамай, Салбан, Көдөһү нэһиликтэрэ үөскээбиттэр.

Хас да сыл туруорсуу кэнниттэн 1846 сыллаахха Таастаах Хомустаахтан арахсан туспа нэһилиэк буолбут. Кини састаабыгар I уонна II Таастаах, Бөгүгэт, Соһуут аҕатын уустара киирбиттэрэ, барыта 800 – чэкэ киһилээх нэһилиэк буолбут. Бастакы ыстаарыһаннан Никифор Жирков талылыбыт (СР КГА, ф. 44-и.о.1, дь.23, л.9).

1858 сыллаахха кулуба Никифор Жирков көүлүлэһининэн нэһиликтэр ыстаарыһалара муньахтаан хас нэһилиэк аайы үчүгэй дьылга саппаас от тэриһээ ылыммыттар. Бу дьыл санаа курдук үчүгэй сайын үгүс нэһиликтэргэ кэлбитэ, онон нэһиликтэр 2599 сыарҕалаах, 83 кэбиһиллээх оту саппааска уурбуттара, бу улахан туһалаах дьаһал оҥоһуллубута.

Улахан аҕа уустарыттан Үөһэ Таастаахха Соһу аҕатын ууһа биллэр эбит. Соһулар төрүттэрэ «алалартан айдарылаах, ойуун уһууттан удыурдаах Соһу сирин ыччатабын» диэн киэн туттан Кривошапкиннар, Муксунновтар, Соловьевтар киэн аймактар ааттаналлар.

Соһу аҕатын ууһуттан Сэбиэскэй былаас иннинэ эрэ Федот Андреевич Кривошапкин – Кулуба Сөдүөт диэн быһаарынай кулуба олохтоо. Кини кэргэнэ Ирина Михайловна 22

оҥоттон 14 оҥоһуу иитэн, Нам улуунун бастакы Герой ийэтэ буолбута.

Таастаахха кинээстэринэн Дмитрий Кривошапкин – Соһу Миитэрээһэ, бүтэһик кинээһинэн Дмитриев Андрей Никифорович буолаллар. Дмитрий Кривошапкин – Соһу Миитэрээһэ өр сылларга кинээстэбит буолан нэһилиэгин дьонун – сэргэтин, сирин – уотун олус биллэрэ эбитэ үһү. Сир үлэтин саҕана икки хараҕа суох буолбут оҥоһору сыарҕа тийэ сылдыан көмөлөрүн эрибиттэр. Оҥоһордоо хайа алаас, ханьык үрэх, толоон уруккута кимизэнэ буоларын, күрүү ханан быһсаһарын, төһө от кэлэрин барытын төбөтүгэр тутта сылдыар эбит.

Сэбиэскэй былаас сылларгар оройуоннары сагардан тэрийии саҕана, 1931 сыллаахха Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин Президиумун бэс ыйын 25 күнүнээҕи ыйааһынан саҕа тэриллибит Горнай оройуонугар Нам оройуонуттан I Атамай, II Атамай, Ойуун ууһа нэһиликтэр бэриллибиттэрэ. Огтон Көдөһү нэһилиэгэ Маҕаһа холбоһумта. Горнай оройуонугар арахсан барыт үс нэһиликтэргэ, өссө урукку 1897 сыллаах биэрэпис көрдөрөрүнэн 734 сиринэн алаастарга, үрэхтэргэ тарбанан олохтоо баялларга 2488 киһи баара. Кинилэр 2577 ынах сүөһүнү, 1125 сылгыны иитэр эбиттэр.

Таастаах нэһилиэгэ урут Нам улуунун биэр бөдөн нэһилиэгинэн биллэрэ. 1917 сыллаахха улууска биэр тыһынтаттан тахса нэһилиэннээ-

лээх икки эрэ нэһилиэк баара, олортон биридэстэрэ Таастаах нэһилиэгэ этэ. 1043 киһи 236 хаһаайыстыбанан тарбанан олохтон 3433 ынах сүөһүнү, сылгыны көрөллөрө, 1608,6 дэһэтинэ оттуур сирдээх, 71,3 дэһэтинэ бааһыналаах этилэр. Хаһын күһүн эрдэ түһэр буолан, хаһынна ыларымтыата суох дьэһинни 40,7 дэһэтинэ сиргэ ыһаллара. 153 ыал хортуоппуй олордор эбит.

Таастаахха сүөһүнэн сүөһүлээх, элбэх хамначчыттардаах баай олохтоо биллибэт. Элбэх от үрэхтэрдээх, киэн толоонордоох, үрэх кытылылардаах, талбыт мааны алаастардаах нэһилиэк дьоно-сэргэтэ ынах сүөһүнү, сылгыны дэлэтинэн, баай Байанай биэрэр булдуна дьарыктанан олохтообута.

Таастаахха бу бэлиэ дааталары көрсө үгүс тэрэһиннэр ытытыллылар, былааннаньылар. Онтон биридэстэрэ бу от ыйын бастакы күннэригэр ытытылаахтаах Ала Ууһун ыһаҕа буолар. Манна Ала Ууһуттан төрүттээх нэһиликтэр: I-Хомустаах, Партизан, Салбан, Ыаллы ыһар Горнай улууһуттан Атамай, Маҕарас, Күөрэлээх, Аһыма, уруккута Көдөһү, билигин Маган нэһиликтэр кытытылаах ыһах ытытыллара былааннанар. Бу нэһиликтэр бары биэр аҕа ууһуттан – Ала ууһуттан төрүттээхтэр, силистээхтэр.

Күндү биэр дойдулаахтарбытын, улуус олохтоохторун, Таастаахтан төрүттээх дьонун –сэргэни Таастаах нэһилиэгэ төрүттэммитэ 170 сылынэн сэбэстээн ытытылар Ала ууһун ыһаҕар, от ыйын 1-2 күннэригэр ыһах – тойук, үөрүү-көгүү аргыстаах кэлэн ыадыттыгыр-гытыгар ыһаҕарыт.

М. СИВЦЕВА, Таастаах нэһилиэгэ

Күлэн-оонньоон айдаарсан, Сэмэлээн, хайбаһан, Күүстэх дьянын үөрэхтин Күрэтэспит күнэрибит Умуллубат онус кылаас, Таптыр нарын эдэр саас!

1966 с. эмиэ да үөрүү, эмиэ да курус санаа...

Олоххо биир сүрүн кэрдиис кэми, хаһан да умнуллубат сыллары чуорааннаах оҕо сааһы кытары араһар бэлиэ күнгө Нам сэл. М.К. Аммосов аатынан киин болуоссака Нам орто оскуолатын бүтэрэн сити-хогуу аттестатын ылбыт олус долгутуулаах күнэ буолбута. Учууталларбыт, төрөппүттэрбит барахсаттар билигинин тэнгэ үөрэн, долгуйан олох кизэн аартыгар үлэ-үэ, үөрэххэ элбэх алгыс тыллартын этэн атаарбыттары барыбыт сүрүбэр сөнгөн сылдыар.

Оччолорго Намна орто оскуолаҕа Үөдэй, 1 Хомуустаах, Партизан, Хамаһатта, Аппааны, 2 Хомуустаах, Бөгүн, Граф Биэрэгин нэһиликтэригэр кэлэн үөрэн-нэллэрэ. Нэһиликтэргэ ол кэмнэргэ оскуолалар ситэтэ суох орто үөрэх тэрилтэлэрэ дэнэллэрэ. Чугас нэһиликтэр оҕолоро Намна сатыы сылдьан үөрэнэллэрэ, сорохтор оскуола интернаттар олорон үөрэммит дьоллохтор.

1965-1966 үөрэх сылыгар кирэрибитигэр уон биирис кылаас аны суох буолар кэлэр үөрэх сылыттан диэн үөрүүлээх сурах биллэриллэн онустар оскуолабытын бу сыл бүтэрбиппит. Ол иһин сэттэ кылаас — 4 онус, 3 уон биирис, барыта 142 оҕо буолан аттестат уонна үлэ-үэ, үөрэххэ барарга комсомол оройуоннаағы комитетын путевкаларын тупшуптут. Уон биристэр — доҕотторбут уон икки сыл, онустар уон биир сыл оскуолаҕа үөрэнэн, үтүө-кэрэ-үһүлүн, дириг билиини ылан бу сааспыгыгар диэри араас идэлээх: учуутал, эмчит, тутууччы, геолог, экономист, авиатор, хайа инженердэрэ, фармацевт, культура, тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ буолан республикабыт, оройуонмут сайдыыларыгар тус кылааппытын киллэрэн кэлибит.

Дьохун ыал, үлэ ветераннара, бочуоттаах ааттаах-суоллаах, ийэ-аҕа, эһээ-эбээ, хос эһээ-эбээ аатынан, сорохтор билигин даҕаны үлэ үөһүгэр, общественной олоххо актыыбынай позициялаах сылдыарыгыттан астынабыт. 60-с сыллар ойор күннээх оҕо сааспыт, эргиллибэт эдэр сааспыт дойдун сэрэи кэнниттэн сайдар-үүнэр саамай чыпчаалыгар билиги үөрэммит, сайдыбыт, оҕо сааспыт күөчүктэнэн ырааһы, сырдыгы, дьоллоох кэми биэрбит, бөлөхтөөбүт, дылыбытын түстээбит эбиттэр. Билиги дьоллоох көлүөнэбит!

* * *

Бүгүн аһан аһар оскуоланы бүтэрэ сылыгыгар тыа сиригэр сүөһү үлэтигэр эдэр ыччаты таһааран үлэтиги политика күүскэ турбута. Ол иһинэ ити хамсааһын буола сылдыбыта, кылааһынан тахсан үлэ-үэтигэр ону туоһулууллар, билиги иннинээҕи саастаах көлүөнэ дьон. Ол кэнниттэн иккис балаһа хамсааһынга билиги көлүөнэ тиксипитэ.

«Оскуола-үлэ-үрдүк үөрэх» диэн дириг ис хоһоонноох, элбэҕи эрэннэрэр курдуга. Бу хамсааһын көүлүүчүлэринэн республикаҕа ыгырыгы таһаарыт кылаас билиги оскуолабытын бүтэрэри сылдыар 10 «а» кылаастар буолбуттара (кылаас салайааччыта — ССРС, Россия үөрэҕириитин туйгуна, СР үөрэҕириитин бочуоттаах үлэһитэ, Учууталлар учууталлара, Нам улуунун бочуоттаах гражданина Сивцева У.А., комсорг Горохова (Алексева) Р.Н. Ыгырылаах кылаас биир бастакынан «Нам» совхоз Үөдэй отделениетыгар үлэли тахсыбыта.

Ити сайын республика үрдүнэн оройуоннарга элбэх ыччат күргүөмнээхтик тахсан үлэ үөһүгэр түспүтэ. Билигини кытта оскуоланы бүтэрбит 10 «б»

кылаас М.К. Аммосов аатынан совхоз Модут отделениетыгар, 11 «а» кылаас «Хатын Арыы» совхоз Аппаанытыгар, 10 «в» кылаас Ленин аатынан колхоз Хамаһатта учаастагар, 10 «г» кылаас Чупрова Т.И. Маймаҕа ыччат-комсомол ферматыгар, Хатырык оскуолатын бүтэрбиттэр Фрунзе нэһилигэр тахсыбыттары. Хаһан да сүөһүгэ үлэ-үэ, сүбү оскуоланы бүтэрбит эдэр-кээн оҕолорго ыарахан этэ.

Кыргыттар ыанньыксыттан, ньириг көрөн, уолаттар трактористтаан, оскуолаҕа производственной үөрэхтээһин биһиэхэ кирибитэ, онон идэлээх бүтэрбиппит: тракторист, суоплар, лаборант диэн, онон сорохтор ылбыт идэлэринэн үлэ-үэтигэрэ. Ону таһынан сайын от-

комсомнар, олохтоох сэбиэттэр, нэһилиэнньэлэр, ыччаттар өйдө-бүннүк бэлэхтээх, грамоталаах, Махтал суруктаах алгыс тылларынан билии-көрүү аартыгар атаарбыттара.

«Оскуола — үлэ — үрдүк үөрэх» диэн хамсааһын республикаҕа улахан биһирэбили ылбыта. Нам комсомолун 1 секретара Корякин Климент Кириллович ыччат ортоугар ышпыт үлэтин исторической кэрэһитэ буолбута. 1967 с. Октябрьскай революция уонна Ленинскэй комсомол 50 сылларын көрсө ытыллыбыт социалистической куоталаһыга бэйэбит сэмэй кылааппытын киллэрбиппит. Сэтинньи 7 күнүр М.К. Аммосов болуоссатыгар аһарас кузовтаах массыналарынан тизлэн кэ-

олох саамай үчүгэй сүмэтин ил-дэ сылдыан олоҕорбут, айбыт-тупт дьоллоох дьон эбиһит.

Билигин төһө да сааһырдыбыт үөрэппит учууталларбытын көрдөхпүтүнэ оҕо курдук үөрэбит. Ол саҕана биһигиттэн бэрт аҕыах сылынан аҕа, эдэр-кээн университетгы бүтэрбит эдэр, сибиеһэй билиилээх уонна үлэли сылдыар уопуттаах аҕам саастаах учууталлар дьохуннаах, дириг билиини-көрүүнү биэрбиттэрэ. Үөрэҕи таһынан сир-майгы өттүнэн иппиттэрэ. Араас өрүттээх тэрээһиннэри, күрэхтэһиилэри быыстала суох тэрийлэллэрэ. Оскуолаҕа бэрээдэҕи пионерскай, комсомольскай тэрилтэлэр былааннаахтык уонна ситиһилээхтик туталлара. Оҕо аймакха бу икки тэрилтэ

үлэһиттэргэ, оҕолорго наһаа ирдэбиллээх этэ. Кини кабинетыттан көрдүөгүгэ таҕыстаһына уучуумпу буола түһэрэ, муостаҕа биир эмэ кумааһы сытар буолаһына тутатына хомуйтарара.

Аны өйгө хаалбыт түгэн диэххэ дуу, бачыым эбитэ дуу, оскуола биэчэригэр уол кыһы кытта үнкүүлүүрүн киллэрбитэ. Бэйэтэ баран бастаан музыка оонньообутугар улахан кылаас кыргыттарын үнкүүгэ ыгыран уолаттары үөрэспитэ. Онтон ылата пааранан үнкүүлүүр буолбуптут, ол иһинэ кыһы кыһы, уол уолу кытта үнкүүлүүрүт.

Бэйэтэ олус ыраас, галантнай баҕайы, наһаа үчүгэйдик вальстыыр, муһуннахпытына, түгэнинэн түбөһиннэрэн, куруук аһан-санаан ылааччыбыт. Он-

ҮӨРЭММИТ ОСКУОЛАБЫТ АЛГЫСТААХ ЫЛЛЫГЫНАН

туур звеноларга от үлэтигэр, кыһынын оттук мас бэлэмнээх, тийиһитигэр, билигини курдук гаас диэн суоҕа, электрическэй уоту нэһилик станицыга хааччыйара. Ханан даҕаны нэһилиэнньэ «путевкалары» үөрэ-көтө көрсүбүттэрэ, саастарын тухары сүөһү үлэтигэр илиилэрин араарбакка үлэли сылдыар, улахан уопуттаах, ааттаах-суоллаах аҕа дьон наставнигынан анананнар, сыһыарылланнар ыйан-кэрдэн, сүбэлээн-амалаан, үөрэтэн-такайан үлэһит дьон буоларбытыгар, эппиэтинэстээх буоларга олук уурбуттара саарбаҕа суох.

«Тыа сирэ — ыччат романтиката» дииллэрэ биер өттүтүн оруннаах, олус кэрэ кэмнэр этилэр. Үлэ оскуола олохтук усталаах туоратыгар дьонго, үлэ-үэ сыһыанга, оҕону иити-гэ, билигэ-көрүүгэ тардыһыга о.д.а. олох сыанастарыгар үөрэспитэ. Тыа сиригэр үлэли тахсыбыт оҕолортон биер да оҕо ыарахан диэн чаҕыйбакка үлэ-үэ, ону таһынан күөстээх үлэ кэнниттэн нэһилик туох баар культурнай тэрээһиннэрин кө-үлүүчүлэринэн, тэрийэччилэринэн буолаллара. Спорт араас көрүнэр кыттан, ылаан, үнкүүлээн, биэчэр тэрийсэн, гастролларга сылдыан олохтоох ыччаты түмэн олус көхтөөхтүк, элбэх табаарыстанан, до-вогтордонон, тапталларын да көрсөн ыал буолбут диэн олохтоох нэһилиэнньэлэр сүрдээ-бин сэнээрбиттэрэ, сэргэхсий-биттэрэ.

* * *

«Путевкала» бириэмэлэрэ кэлэн үөрэххэ барар буолбуттарыгар наһаа иһирэхтик тэри-нэн совхозтар салалталара,

лэн Нам параадыгар кыттыны ылан, төһө да күн-дьыл тымны-тын иһин өрө көтөбүллүү, үөрүү мунгура суох этэ. Бу сыл Нам оройуонун комсомолугар Киин Комитет Кыһыл Знамята үйэ-саас тухары хаалларыллыбыта.

«Оскуола — үлэ — үрдүк үөрэх» диэн хамсааһын республикаҕа улахан биһирэбили ылбыта. Нам комсомолун 1 секретара Корякин Климент Кириллович ыччат ортоугар ышпыт үлэтин исторической кэрэһитэ буолбута. 1967 с. Октябрьскай революция уонна Ленинскэй комсомол 50 сылларын көрсө ытыллыбыт социалистической куоталаһыга бэйэбит сэмэй кылааппытын киллэрбиппит. Сэтинньи 7 күнүр М.К. Аммосов болуоссатыгар аһарас кузовтаах массыналарынан тизлэн кэлэн Нам параадыгар кыттыны ылан, төһө да күн-дьыл тымны-тын иһин өрө көтөбүллүү, үөрүү мунгура суох этэ. Бу сыл Нам оройуонун комсомолугар Киин Комитет Кыһыл Знамята үйэ-саас тухары хаалларыллыбыта.

Бу туһунан билигин оҕолорго кэпсэтэхпитинэ остуоруйа курдук истэллэр, дынгэр, кырдык олохтук биер дыкти кэрэ осту-руйата буоллаҕа. Маны барытын суруйан кумааһыга тистэххэ хас биердии кылаас бэйэтэ туһунан кинигэ буолуо этэ. Хас биерди-ибит үйэ аһардаах олоҕо, дьэ кэргэнэ, ситиһиллэрэ.

* * *

50 сыл ааста... Эттэххэ дөбөн. «Жизнь прожить — не поле перейти» диэн өс хоһооно этэринэн күн сиригэр баар бары үтүнү, кэрэни билэн, сорофор олох очурдарын «амсайан», биергэ үөрэммит оҕолорбутун сүтэрбит кутурҕаммыт сүгэһэрэ. Ол эрэн,

сабыдыала мунгура суох улахан этэ. Комсомольскай комитет, дружина сэбиэтин мунньахтарыгар ыгырыллан дьүүлэни — бу улахан суолталаах буолара дьүүлэни эччи оҕо.

Билиги махтана уонна убастыы саныыр учууталларбытын буолаллар элбэх көлүөнэ оҕону үөрөспит, иппит улусу Ытык дьонноро, Саха республикатын, Россия, ССРС үөрэҕириитин туйгуннара, үтүөлээх учууталлара, «Гражданскай килбиэн», «Учууталлар учууталлара» анал бэлиэ хаһаайыннара, педагогической үлэ ветераннара, ол иһигэр сэрэи, тыыл ветераннара, В.И. Ленин 100 сылынан мэтээл-лээх Винокурова Е.Д., Сивцева У.А., Хоютанов Н.Р., Мурунов Е.Д., Ушницкий П.А., Птицына О.С., Кириллин С.Г., Габышева Е.Н., Степанова П.М., Сыромьянников В.В., Степанов А.А., Новгородова М.Н., Башева П.Д., Колесова Е.П., Данилов М.М., Кривошапки И.З., Скрябина А.П., Захарова А.И., Кирова М.А., Маркова А.П., Атласова А.А., Колесова О.Н., Шапошникова О.В., Смирнова М.С., Акимбетова А.Ф., Аргунов М.К., Акимбетова З.Н., Чемерзанская Л.М., Марков Л.А., Павлов С.Ф., Сметанина Н.Н., Корякина Е.П., Тищенко В.В., Макаров М.П., Кривошапкин В.В. — Майскай, Нифонтов П.А., Далбаева А.А., Тимофеев П.А., Далева В.И., Лаврентьев И.И., Нартахов Н.Г., Марков Н.Ф., Суздоров К.П., Ядрихинская В.Д. буолаллар.

Улахан махталбыт, сүгү-рүйүүбүт оскуолабыт директордарыгар Иван Прокопьевич Карповка, Иван Яковлевич Сметанинҕа. И.П. Карпов олус ыраастык оскуоланы туптута,

тон Иван Яковлевич Сметанин сана таас оскуоланы үлэ-үэ кил-лэрбитэ наһаа дьол этэ, билигин онно Нам 2 N-дээх оскуола оҕо-лорго үөрэнэллэр. Субуотуннук бөбөгүн тэрийэн 8-11 кылаастар оскуоланы комиссия тутуор диэри үлэ-үэтигэр, сана таас оскуола диэн билиги санаабы-тыгар дыбарыас курдук этэ, мас кэрдибэт, санаан санааннабат, дьуһурунайдаан оһох оттубат буолбуптут.

* * *

50 сыллаах үбүлүүдээх көрсүһүүбүтүн тэринэн ыгытары сылдыан улууспут дьонно-сэргэтэ биллиннэр, үөрэспит учу-уталларбыт аахтыннар уонна үөрэнэччилэринэн киэн туттун-нуннар диэн кинилэр туйахтарын хатаран элбэх оҕо учуутал идэтин баһылааннар, аакка-суолга тиксипиттэрэ, Учууталлар учууталлара буолбуттара. Бу эһиги үлэ-үэти түмүгэ, ситиһи-тэ буолар.

Ону тэнэ араас салааларга оройуоннарын, республикаларын ааттарын Россия, аан дойду таһымыгар таһаарыт кээн туттар оҕолорбутун, үлэ-үэтигэр билигин билиһиннэрэбит.

— Бочкарев Иннокентий Ильич — СГУ ТХФ «Ветеринария» салаатын бүтэрбитэ. Биологической наука доктора, профессор, наука уонна искусство Петровскай академиятын академига, СР профессиональной үөрэхтээһин туйгуна, СР үөрэ-ҕириитин туйгуна, СР наукатын үтүөлээх деятелэ, РФ үрдүк профессиональной үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ, Нам улуунун бочуоттаах гражданина. Билигин даҕаны үлэли, аһа-тута сылдыар.

УҺУРЭХ ТЫТТАР

Күндү убаастыыр, таптыр эдийибитин, өр сылларга «Нам», «Үөдэй» совхозтарга салайар үлэҕэ үлэлээбит үлэ ветерана **ОХЛОПКОВА ТАТЬЯНА АФАНАСЬЕВНА** 65 сааскын туолбут дьохун-бэлиэ күнүнүн итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Баҕарабыт күндү киһибитигэр чэгиэн доруобуйаны, оргуйар олох үөһүгэр биһигини кытта тэнгэ куруук манньк үөрэ-көтө сылдьаргар. Баҕа санаа бастыһын, үтүө санаа үтүмэнин аныбыт!

Эвэрдэни кытта биһирэ төрөөбүт эдийибитин, балтыларын, кийитин, сиэнэрин, чугас аймактарын Брыгалоувар, Алексеевтар, Охлопковтар, Соловьевтар, Голомаревтар

Диринник ытыктыыр эдийибитин, медицина эйгэтигэр өр сылларга үлэлээбит тыыл ветерана, «Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии сылларыгар килбиэннээх үлэтин иһин» мэтээлинэн наҕараадаламмыт, Нам улуунун бочуоттаах гражданинын **АСТРА ЕФРЕМОВНА АВКСЕНТЬЕВНА** Ийэ сирбит силигилини сайдар кэмигэр, бэс ыйын 5 күнүгэр, күн сириг көрбүт 85 үбүлүйдээх сааһын туолбут күнүнүн итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Эн амарах, үтүө санаан, дьонго эйбэс сыһанын, ахсаабат көмөн, сүбэн-аман, биһиэхэ

кыһамнын умнуллубат үтүө холобур буолар. Күндү киһибитигэр, Эйиэхэ, кытаанах доруобуйаны, кырдьары билбэккэ оҕолор, сиэнэр, хос сиэнэр тапталларыгар угуттанан өссө да уһундук олооргор баҕарабыт. Сардаҕалаах сарсынгыны баҕарабыт, алгыспыт үтүөтэ, санаабыт сырдыга Эйиэхэ тийиэхтин.

Оҕолорун, сиэнэрин, хос сиэнэрин, кийиттэр, күтүөттэр, туох баар чугас урууларын, аймактарын бука бары

Өр сылларга Хамаҕатта саха-француз лицейигэр биһиргэ үлэлээбит ытыктыыр коллегабытын, Саха республикатын үөрэтирин туйгуна, педагогическай үлэ ветерана, Хамаҕатта нэһилиэтин бочуоттаах олохтооҕо **САВВИНОВА ЕКАТЕРИНА ГАВРИЛЬЕВНА** 65 сааскын туолар кэрэ-бэлиэ күнүнүн итиитик эвэрдэлибит!

Екатерина Гаврильевна, Эн өр сыл устата үөрэтири эйгэтигэр сыраллаахтык үлэлээтин. Үөрэтэр-иитэр оҕолорго саха омук үтүө өйүн-санаатын, культураны, үгэстэрин тиэрдэн кэллин. Оскуола соц. педагогун быһытынан «Сайдам ылы үксэтэр, сайдыылаах ыччаты иитэр» сылтан төрөппүтү кытта үлэни иилээн-саҕалаан ыппытын. Биһир бастагынан оскуолаҕа дьиэ кэргэн политикатын, нурут педагогикатын хайысхаларын олоххо киллэрбитин.

Баҕарабыт Эйиэхэ уостубат умсулҕаны, эстибэт эрчими, үтүө доруобуйаны! Өрүү даҕаны эдэрдэргэ олоххо тапталгынан, идэвэр бэриниллэххинэн үтүө холобур, тумус туттар киһибит буол. Чугас дьонун, оҕолорун, сиэнэрин тапталларынан угуттанан үтүөнү эр үксэтэ, кэрэни эрэ кэрэхсэтэ тур дин алгыспытын аныбыт!

Хамаҕатта саха-француз лицейин коллектива

Саха нуруотун уһулччулаах
государственной уонна
политическай деятелэ
И.Е.Винокуров төрөөбүтэ 120
сылыгар, СССР суруйааччыларын
союзун чилиэнэ, Саха АССР
культураны үтүөлөөх үлэһитэ,
нурут ырыаһыта, олонхоһут
П.П.Ядрихинский-Бэдьээлэ
төрөөбүтэ 115 сылыгар аналлаах
улуустааҕы Ыһаахха ытыгылар
«Саха талба таҕаһа» күрэх
тосхоло

Буолар сирэ: «Хатын Арыы нэһилиэгэ» МТ «Хатын Чаран» пааркатын эстрада түһүлгэтэ

Буолар күнэ-дьыла: 2016 с. бэс ыйын 21 күнэ

Буолар бириэмэтэ: 16:00 чаастан

Сыала-сорууга:

- саха омуга таҕнар таҕаһын ураты кестүүтүн, быһытын-таһаатын, ойуутун-дэрэкээнин сайыннаран, харыстаан үйэлэри угуордаабытын тириэрдии;

- өбүгэ таҕаһын киэн эйгэҕэ таһаарык;

- иис култууратын, ойуу-мандар, симэх үгэстэрин киэнник тэниити;

- айар талааннаах истэниэн-нэр үлэлэрин дьон сыанабылыгар таһаарык.

Күрэх көрүннэрэ:

- дьахтар толору сахалыы таһаа;

- эр киһи толору сахалыы таһаа;

- дьиэ кэргэн толору сахалыы таһаа.

Күрэх ирдэбиллэрэ:

- күрэххэ 18 саастарыттан үөһэ саастаахтар кыттыыны ылааллар;

- дьиэ кэргэн таҕаһын көрүүгэ оҕолор кыттыылары көнүлүнэр;

- саха таҕаһа толору киэргэллээҕэ ирдэнэр (илин кабиһэр, бастыҥа, кур, дэйбиер уод.а.);

- күрэххэ ааспыт ыһаахтар кыайыылаахтарын урукку таҕастара кыттыыны ыббаттар;

- кыттааччы 3 көрүнтэн ханнык баҕарар көрүнгөр талан кыттар көнүлүнэр;

- кыттыы иһин төлөбүр биһир кийиттэн – 300 солк, дьиэ кэргэнтэн – 500 солк.

- таҕаһы көрдөрүү 5 мүн. тахсыа суохтаах;

- фонограмманы, фоновай музыканы туһаныы көнүлүнэр;

- сайаапка бэс ыйын 20 күнүгэр диэри ылыллар.

Биһирэбил көрүннэрэ:

- көрүннэринэн I, II, III миэстэ олохтонор;

- «Үтүө үгэс оһуора», «Ыһаах далбар хотуна», «Мааны ыал» анал ааттар интэриһиллэр;

- хас биһирди кыттааччыга туоһу сурук туттарыллар;

- дьүүлүүр сүбэ быһаарыыта бүтэһиктээх

Билсэр аадырыскыт:

Нам сэл., Ст.Платонов аат. уул.1, Нам улуунун култуура уонна духуобунай сайдыыга салалтата, 41-501, 89248671530

Электроннай аадырыс: ukdrnam@mail.ru

Күрэх кэмигэр көрөөччүлэргэ анаан «Уһун суһуох» күрэх ытыгылыаҕа

Тэрийэр хамыһыйа

Саха нуруотун уһулччулаах
государственной уонна
политическай деятелэ
И.Е.Винокуров төрөөбүтэ 120
сылыгар, СССР суруйааччыларын
союзун чилиэнэ, Саха АССР
культураны үтүөлөөх үлэһитэ,
нурут ырыаһыта, олонхоһут
П.П.Ядрихинский-Бэдьээлэ
төрөөбүтэ 115 сылыгар аналлаах
улуустааҕы Ыһаахха ытыгылар
«Өбүгэ үгэһин утумнаан»
фольклор көрүннэригэр күрэх
тосхоло

Буолар сирэ: «Хатын Арыы нэһилиэгэ» МТ «Хатын Чаран» пааркатын фольклор түһүлгэтэ

Буолар күнэ-дьыла: 2016 с. бэс ыйын 21 күнэ

Буолар бириэмэтэ: 14:00 чаастан

Сыала-сорууга: саха нуруотун духуобунай культураны, нурут тылын уус-уран айымньытын дьонго-сэргэҕэ тириэрдии, сайыннарыы, үтүө үгэстэрин үйэтиги;

- төрөөбүт уус-уран тыл барҕа байыны, хоһуйар хомоҕой тылы киэнник туттууну көрүлүнэр; сана ааттары арыыйык;

Күрэх көрүннэрэ:

- олонхону толоруу;

- оһуохай;

- тойук;

- нурут ырыата;

- чабырҕах;

Күрэх ирдэбиллэрэ:

- күрэххэ 14 саастарыттан үөһэ саастаахтар кыттыыны ылааллар;

- кыттааччы сахалыы таҕастааҕа ирдэнэр;

- кыттааччы 5 көрүнтэн ханнык баҕарар көрүнгөр талан кыттар көнүлүнэр, көрүн ахсын төлөбүр туспа;

- кыттыы иһин төлөбүр биһир кийиттэн – 300 солк, бөлөхтөн – 500 солк.

- сайаапка бэс ыйын 20 күнүгэр диэри ылыллар.

Олонхону толоруу ирдэбиллэрэ:

- биһирдиилээн дьон уонна бөлөҕүнэн кыттыахтарын сөп;

- П.П.Ядрихинский-Бэдьээлэ олонхолоруттан быһа тардан толоруу биһирэнэр;

- толорооччу үгэс быһытынан олоһурубут ньыманан толорууну туһуһуута; персонажтар уобарастарын ситэри-хотору арыыйыта, олонхо ис хоһоонун дьонго-сэргэҕэ тириэрдиигэ сыаналанар.

Оһуохайы таһаары ирдэбиллэрэ:

- биһирдиилээн дьон кытталлар;

- оһуохай этээччи уус-уран тылын баайа, дьүһүйүүтэ, үгүкүүтүн тэтимэ, түһүлгэтин тутара, куолаһын кэрэтэ сыаналанар.

Туоһуу ирдэбиллэрэ:

- биһирдиилээн дьон кытталлар;

- тойуксут хоһуйуугун ис хоһооно, уһа-урана, куолаһын кэрэтэ, кылыһаҕа, уһун тыһына, хамсаныта, көрөөччүгэ тириэрдитэ сыаналанар.

Нурут ырыатын толоруу ирдэбиллэрэ:

- биһирдиилээн дьон уонна бөлөҕүнэн кыттыахтарын сөп;

- нурут ырыата сахалыы инстрUMENTЫНАН ДОҕУХОЛЛАНАРА КӨНҮЛҮНЭР; ырыаһыт куолаһын кэрэтэ, хамсаныта, көрөөччүгэ тириэрдитэ сыаналанар.

Электроннай аадырыс: ukdrnam@mail.ru

Күрэх кэмигэр көрөөччүлэргэ анаан «Уһун суһуох» күрэх ытыгылыаҕа

Тэрийэр хамыһыйа

Чабырҕах аадыры ирдэбиллэрэ:

- биһирдиилээн дьон уонна бөлөҕүнэн кыттыахтарын сөп;

- чабырҕахсыт хоһуйуугун ис хоһооно, уһа-урана, куолаһын чөлөркөйө, хамсаныта сыаналанар, бириэмэтэ хааччахтаммат.

Биһирэбил көрүннэрэ:

- көрүннэринэн I, II, III миэстэ олохтонор;

- хас биһирди кыттааччыга туоһу сурук туттарыллар;

- дьүүлүүр сүбэ быһаарыыта бүтэһиктээх.

Билсэр аадырыскыт:

Нам сэл., Ст.Платонов аат. уул.1, Нам улуунун култуура уонна духуобунай сайдыыга салалтата, 41-501, 89248671530

Электроннай аадырыс: ukdrnam@mail.ru

Тэрийэр хамыһыйа

Саха нуруотун уһулччулаах
государственной уонна
политическай деятелэ
И.Е.Винокуров төрөөбүтэ 120
сылыгар, СССР суруйааччыларын
союзун чилиэнэ, Саха АССР
культураны үтүөлөөх үлэһитэ,
нурут ырыаһыта, олонхоһут
П.П.Ядрихинский-Бэдьээлэ
төрөөбүтэ 115 сылыгар аналлаах
улуустааҕы Ыһаахха ытыгылар
«Күөх сайын барахсан»
биһирдиилээн толорооччуларга
ырыа күрөһүн тосхоло

Буолар сирэ: «Хатын Арыы нэһилиэгэ» МТ «Хатын Чаран» пааркатын Ово түһүлгэтэ

Буолар күнэ-дьыла: 2016 с. бэс ыйын 21 күнэ

Буолар бириэмэтэ: 16:00 чаастан

Сыала-сорууга: самаан сайын хоһуйар ырыалары киэнник тарбатыы, сана талааннары арыыйы, ырыа нарын алыбынан дьон-сэргэ сүргэтин көтөүү.

Сүрүн ирдэбиллэрэ:

- күрэххэ 18 саастарыттан үөһэ саастаахтар кытталлар;

- биһирдиилээн дьон кыттыыны ылааллар;

- толорооччулар күөх сайын туһунан биһир ырыаны бөлөмнииллэр;

- ырыалар гитаранан, баяннан, фонограмманан доһуоһунан кыттылар;

- плюсовка (+), атын ырыаһыт фонограммата көнүлүмэтэ;

- кыттааччы ырыатыгар сөп түбөһөр таҕастаах буолуохтаах;

- кыттыы иһин төлөбүр – 300 солк;

- сайаапка бэс ыйын 20 күнүгэр диэри ылыллар.

Күрэх түмүгүнэн:

- кыайыылаахтарга I, II, III миэстэ олохтонор;

- хас биһирди кыттааччыга туоһу сурук туттарыллар;

- дьүүлүүр сүбэ быһаарыыта ырытылыбат, уларыйбат.

Билсэр аадырыскыт:

Нам сэл., Ст.Платонов аат. уул.1, Нам улуунун култуура уонна духуобунай сайдыыга салалтата, 41-501, 89248671530

Электроннай аадырыс: ukdrnam@mail.ru

Тэрийэр хамыһыйа

РАСПОРЯЖЕНИЕ

Об утверждении Положения проведения конкурса на разработку эскиза наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ»

В соответствии с решением улусного Совета депутатов МО «Намский улус» от 25 июня 2015 года №7-3 «Об утверждении положения о почетном звании «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ», распоряжаюсь:

1. Утвердить Положение проведения конкурса на разработку эскиза наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ» согласно приложению к настоящему распоряжению.

2. Опубликовать данное распоряжение на официальном сайте МО «Намский улус».

3. Контроль исполнения настоящего распоряжения возложить на заместителя Главы, управляющего по делам Администрации Степанова Н.Н.

Глава улуса А.Атласов

Приложение к распоряжению Главы МО «Намский улус» от _____ №_____

ПОЛОЖЕНИЕ

о проведении творческого конкурса на разработку эскиза наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ»

1.1. Настоящее положение регламентирует порядок проведения конкурса на разработку эскиза наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ» (далее – Конкурс).

1.2. Подготовку, проведение и подведение итогов Конкурса осуществляет наградная комиссия, утвержденная распоряжением главы улуса.

1.3. Целью проведения Конкурса является разработка эскиза наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ» (далее – Наградный знак).

2. Порядок проведения Конкурса

2.1. Для участия в Конкурсе необходимо представить эскиз Наградного знака в электронном виде по адресу электронной почты с пометкой «Конкурс» или по адресу: РС(Я), Намский улус, с.Намцы, ул.Октябрьская, 1 (приемная), тел. 41-1-84, 42-5-50, электронная почта: namsadm@mail.ru (администрация муниципального образования «Намский улус» РС(Я)). График приема работ: ежедневно с 09.00 до 18.00 кроме субботы и воскресенья. Обед с 12.30 до 14.00.

2.2. Принимать участие в конкурсе могут все желающие.

2.3. Каждый участник может представить на конкурс не более 2 работ.

2.4. Присланные на Конкурс эскизы не рецензируются и не возвращаются.

3. Сроки проведения конкурса

3.1. Администрация МО «Намский улус», размещает в средствах массовой информации объявление о проведении творческого конкурса на разработку эскиза наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ».

3.2. Конкурс проводится с момента опубликования объявления в улусной газете «Энсиэли».

3.3. Прием конкурсных материалов осуществляется до 17 июня 2016 года. Проекты, представленные по истечении объявленного срока приема, не принимаются и в Конкурсе не участвуют.

3.4. Конкурсная комиссия в течении 5 рабочих дней подводит итоги Конкурса и публикует эскиз победителя на официальном сайте администрации МО «Намский улус».

4. Требования к конкурсным материалам

4.1. Конкурсные материалы должны содержать:

- заявку на участие в Конкурсе по форме согласно приложению к настоящему положению;

- эскиз Наградного знака в соответствии с требованиями, изложенными в пунктах 4.2. настоящего положения;

- пояснительную записку с описанием использованных в эскизе элементов (символов, надписей, цветовой гаммы), обоснованием их применения, а также с указанием параметров (размеров, предлагаемых материалов для изготовления реального юбилейного знака и т.д.), объемом не более 1 странички печатного текста.

4.2. Эскиз Наградного знака должен соответствовать смыслу названия наградного знака. Должен быть изображен в цветном виде; в натуральную величину или в увеличенном масштабе, но не более, чем 3:1. При отсутствии с эскизом информации о масштабе изображения, считается, что автор представил эскиз в натуральную величину. Исполнение может быть оформлено любыми изобразительными средствами, включая компьютерную графику, представляются в бумажном и электронном виде. Работы на бумажном носителе оформляются на формате А-4.

5. Критерии работ

Эскиз Наградного знака будет оцениваться по следующим критериям:

- соответствие требованиям настоящего положения, в том числе конкурсной тематике;

- глубина раскрытия тематики;

- художественная выразительность;

- оригинальность решений;

- качество исполнения;

- реальность воплощения эскиза в почетный знак.

6. Авторские права

6.1. Ответственность за соблюдение авторских прав работы, участвующей в конкурсе, несет участник, приславший данную работу на Конкурс.

6.2. Присылая свою работу на Конкурс, авторы автоматически дают право администрации МО «Намский улус» на использование присланного материала в некоммерческих целях (размещение в Интернет, в печатных изданиях, на выставочных стендах и т.д.).

7. Подведение итогов Конкурса

7.1. Результаты Конкурса будут доведены через официальный сайт администрации МО «Намский улус». Также можно будет ознакомиться при обращении по вышеуказанным адресам.

Приложение к Положению об открытии творческого конкурса на разработку эскиза наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ»

ЗАЯВКА НА УЧАСТИЕ

в открытом творческом конкурсе на лучший эскиз наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ»

Я, _____

(ФИО участника полностью, место работы (учебы), должность (класс обучения))

прошу включить меня в число участников открытого творческого конкурса на лучший эскиз наградного знака почетного звания «Нам улуунун ытыктыбыллаах киһитэ».

Роспотребнадзор сэрэтэр

ЫҺЫАХХА АҺЫ АТЫЫЛААҺЫН БЭРЭЭДЭГЭ

ЫҺыахха аһы атыылааһын, хорчуокалары тэрийи ирдэбиллэргэ эппиэттир гына тэрэһиннээх буолуохтаах. Аһы атыылыыр биирдиилээн дьон, хаһаайстыбалар атыыга көнүл ыларгытын умнуман.

Улуус дьаһалтата, нэһилиэк дьаһалталара, тэрийэр комиссия ас атыылыыр, астыыр, хорчуокага кыттар тэрилтэлэр, чааһынай предпринимателлэр, хаһаайстыбалар испиэһэктэрин эрдэттэн онорон бигэргэтиэхтээх. Аһы атыылааһынга, хорчуокага ас бөлөмнөөн дьону аһатарга аһы онорон таһаарар уонна общественной аһылык тэрилтэлэригэр, бородууктаны атыылыыр маҕаһыыннарга, бааһынай хаһаайстыбаларга, биирдиилээн дьон ирдэбили тутуһар буоллахтарына эрэ көнүл бариллар. Манна эрдэттэн атыылыыр астарын бары көрүнгөр көнүл ыллалара ирдэниллэр. Көнүлэ суох атыыһыт ханнык тэрилтэтигэр тутулууга суох атыылыыра тохтотуллар уонна административнай мизэрэбэ тардыллар.

ЫҺыахха салаты, үүт астары, сүөгэйи, халбаһыны, кремнээх кондитерскай оноһуктары атыылыыр көнүллэммэт. Кымыс, быһпах көнүллээх тэрилтэлэр онорон, лабораторнай анализтаах, холодильниктаах буоллахтарына, атыылыылара көнүллэнэр. Тургэник буорту буолар аһы атыылааччы холодильниктаах буолара ирдэниллэр.

Эрдэттэн кэлэн Роспотребнадзортан ыҺыахха аһы атыылааһынга көнүл ылабыт. Көнүл ыларгытыгар астыыр, атыылыыр аскыт, атыылыыр дьонгунт испиэһэктэрин онорон, атыылыыр киһи санитарнай книжкатын, аскытыгар сертификат эбэтэр лабораторнай анализ протокола, эккэ ветеринарнай свидетельстволаах кэлэбит. Ас көрүнгүтүн тутулууга суох – үтэһэлээх эт, бэрэски, морс да буолун – син биир көнүл ылабыт.

Продавец, повар медицинскэй книжкалаах, ис ыарытыгыгар бак. анализтаах, гепатит А уонна дизентерия утары вакцинациялаах буолара булгуччу ирдэниллэр. Илитин суунар усулуобуйатын тэриһиэхтээх, атыыттан тахсыбыт бөҕүн хомуйуохтаах.

Онон билигин атыылыыр дьонгунтун быһааран медицинскэй көрүүнү, бак. аналиһы бара туруохтарын наада. Хорчуокалары тэрийээччилэр, аһы атыылааччылар, кымыһы, үтэһэлээх эти атыылааччылар Роспотребнадзор Намнааһы отделигар кэлэн көнүллэ ыһын, аскытын эрдэттэн анализтаһын. Роспотребнадзор аадырыһа: Нам с. Эверстов уул. 1 №-рэ, тел; 43-025 (факс).

Тэрийэр комиссия уонна Роспотребнадзор Намнааһы отдела

**РАСПОРЯЖЕНИЕ
07 июня 2016 г. с. Намцы № 4-546**

О приостановлении внутрипоселковых маршрутов
Руководствуясь пп. 7 п. 1 ст. 14 Федерального закона Российской Федерации от 06.10.2003 № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», Уставом муниципального образования «Ленский наслег», РАСПОРЯЖАЮСЬ:

1. Приостановить движение автобусных внутрипоселковых маршрутов с. Намцы с 6 июня 2016 года.

2. Опубликовать данное распоряжение в средствах массовой информации.

3. Контроль данного распоряжения возлагаю на заместителя главы Федорова П.Л.

Глава А.Г. Новгородов

**РЕШЕНИЕ N 20
Об итогах исполнения бюджета МО «Хомустанский 2-й наслег» за 2015 года**

Руководствуясь статьи 264.6 Бюджетного кодекса Российской Федерации, Положением о бюджетном процессе в муниципальном образовании «Хомустанский 2-й наслег», заслушав и обсудив информацию главного специалиста МО «Хомустанский 2-й наслег», согласованную с постоянной комиссией по налоговой и бюджетной и экономической политике, наслезный Совет депутатов РЕШИЛ:

1. Утвердить исполнение бюджета МО «Хомустанский 2-й наслег» за 2015 год по доходам 22019691,19 руб. в том числе объем безвозмездных поступлений в сумме 21062125,88 рублей, по расходам 21930362,29 руб.

2. Утвердить доходы бюджета МО «Хомустанский 2-й наслег», поступившие за полугодие за счет доходов от уплаты федеральных, региональных и местных налогов и сборов по нормативам отчислений, установленных Бюджетным кодексом Российской Федерации Республики Саха (Якутия) согласно

приложению N 1.

3. Утвердить расходы бюджета муниципального образования «Хомустанский 2-й наслег»:

3.1. Утвердить распределение бюджетных ассигнований по целевым статьям на реализации муниципальных программ и подпрограмм на 2015 год согласно приложению N 2 к настоящему решению;

3.2. Утвердить в пределах общего объема расходов, установленного статьей 1 настоящего решения, распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов классификации расходов бюджетов согласно приложению 3 к настоящему решению.

3.3. Утвердить распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов классификации расходов бюджетов в ведомственной структуре расходов согласно приложению 4 к настоящему решению;

3.4. Утвердить бюджетные ассигнования на осуществление бюджетных инвестиций и предоставление бюджетным и автономным учреждениям, муниципальным унитарным предприятиям субсидий на осуществление капитальных вложений в объекты муниципальной собственности, утвердить раздельно по каждому объекту согласно приложению №5 к настоящему решению.

5. Решение вступает в силу со дня его официального опубликования.

6. Обнародовать настоящее решение путем вывешивания на информационном стенде в здании администрации и разместить на официальном сайте МО «Хомустанский 2-й наслег».

7. Контроль за исполнением настоящего решения возложить на постоянную комиссию по бюджетной и экономической политике (председатель Протопопов С.Н.).

Председатель НСД МО «Хомустанский 2-й наслег» Дмитриев А.К.

© **Продаю жилой дом (лафет)** с участком 15 соток в с. Намцы Намского улуса:

1. дом — 81,8 кв.м (2002 г.п.)
2. гараж — 42,2 кв.м (печное отопление)
3. ледник, сарай, баня, душ
4. огород, разные растения (рябина, акации, черемуха, бузина, березы, боярышник и разные кустарники)
5. рядом детский сад, летний водопровод
6. газ и свет
7. высокий ровный красивый участок...

Цена 1 млн 700 тыс. руб., СРОЧНО!!! Торгили обмен на легковое авто + доплата, варианты. **К/т. 8-924-460-3233**

© **ГБПОУ РС (Я) «Намский техникум» Намский улус, с. Графский берег (лицензия серии 14Л01 №0000115 от 19 ноября 2014 г., свидетельство о государственной аккредитации серия 14А02 №0000014 от 3 декабря 2014 г.) объявляет набор на 2016-2017 у.г.:**

- на базе 11 классов:**
- «Сварщик» (электрогазосварщик) 25 мест – срок обучения 10 месяцев;
  - «Автомеханик» (слесарь по ремонту автомобилей, водитель автомобиля, оператор заправочной станции) 25 мест – срок обучения 10 месяцев;
  - «Повар-кондитер» (повар 3 раз., кондитер 3 раз.) 25 мест – срок обучения 10 месяцев.
- на базе 9 классов:**
- «Повар-кондитер» (повар 3 раз., кондитер 3 раз.) 25 мест – срок обучения 2 года 5 мес.;
  - «Автомеханик» (слесарь по ремонту автомобилей, водитель автомобиля, оператор заправочной станции) 25 мест – срок обучения 2 года 5 мес.

678386 Намский улус, с. Графский берег, ул. Советская 20; эл. адрес: PL2upr@mail.ru; сайт: namteh.3dn.ru; Факс: 8(41162)23-0-41; Конт. тел.: 23-0-41, 23-0-92, 89245981583

Наш техникум может стать хорошей стартовой площадкой для учебы и карьеры. Приходите к нам учиться!

© Убаастабыллаах Энциэли хочотун олохтоохторун, кылдьыттарын саамаан сайын кэлбитинэн, ыһыахтар саҕаламмыттарынан уруйдуубут-айхаллыбыт!

Сайынны чараас таҕастар, атах таһаһа, оҕо оонньуура, текстиль, матрас, сахалыы киргэллэр, симэхтэр, сахалыы иһит-хомуос, эр киһи көстүүмнэригэр 15% чөлчөгүт.

Кэлиҥ, сылдыҥ, атыылаһыҥ. «Светлана» маҕаһын сайынны үлэ режимигэр көспүтүн үөрэ-көтө иһитиннэрэбит. Бэнидэньик-бээгинсэ — 9.00-19.00 чч., субуота — 10.00-17.00 чч., баскыһыанһа — өрөбүл.

**ВНИМАНИЮ
ПЛАТЯЩИКОВ
КВАРТИРНОЙ ПЛАТЫ!**

АО «Намкоммунтеплоэнерго» в связи с началом сезона отпусков объявляет акцию «Счастливого отпуска» в период проведения акции с 1 июня по 15 июня с.г. оплата будет приниматься без пени. Не омрачайте свой отпуск, поездку встречей с судебными исполнителями.

**ВСТРЕЧАЙТЕ ЛЕТО
БЕЗ ДОЛГОВ!**

Оплата принимается в кассе АО «Намкоммунтеплоэнерго» по адресу: с. Намцы, ул. Чернышевского, 14 (Гранильный завод) с 08.30 до 17.00, перерыв 12.30-14.00. **генеральный директор Н.В. ИГНАТЬЕВ**

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улуһун «Энциэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнай сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүмэрэ — **ШН №ТУ14-0216.**

Сурукка ааккытын-суолгунтун, үлэтигин, дьиэтиг аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияга киирбит суруктар төнөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улуһа, Нам сэл., Заложной ул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru

организатор
ГБПОУ РС(Я) «Намский техникум»

Молодежь, выбери рабочую профессию!

Ярмарка учебных мест

ПрофорIENTATION 2016

Программа мероприятия

Начало: в 10:00ч.
- Концерт студентов;
- Реклама специальностей и профессий, краткосрочных курсов;
- Мастер-классы;
- Выставка-продажа продукции;
- Психологическое проф. тестирование.

Участники мероприятия
ГБПОУ РС(Я) «Намский техникум»
ГАПОУ РС(Я) «НПК им. И.Е. Винокурова»
ГКУ «ЦН Намского улуса»
Психологический центр

Справки по тел. 23-0-41, 23-0-92, +79245981583

16 июня на т.Аммосова

© **Сдается 2-комн. благоустроенная квартира без мебели в центре с. Нам на длительный срок после ремонта.**
Тел. 89618692551

© **2000 с. тутуллубут дьиэ (7х8), пристрой (5х6), гараж (4х7) атыылыбыт.**
Тел. 89681528336, 89681528335

© **На участке Нэлэгэр по ул. Намской продается частный дом.**
Тел. 89142972014, 89248683913

© **Выполним любые строительные работы, металлческие заборы, электрика домов.**
Тел. 89243672813

© **Грузовые перевозки.**
Тел. 89644258617, 89841160270

© **Хамаҕаттаҕа чааһынай дьиэни куортамга бизэрэбин.**
Тел. 89141098981

Күндүтүк саныыр, таптыыр кэргэним, аҕабыт, Нам улуһун олохтооҕо СИВЦЕВ Алексей Платонович соһучу ылдьан олохтон туораабытын билэр дьонугар диригин куртуутун туран иһитиннэрэбит. Кэргэнэ, оболоро, эдьийэ	Администрация, педколлектив Намской средней общеобразовательной школы N 2 выражает глубокое соболезнование Крениной Галине Филимоновне, детям, родным и близким в связи с кончиной после тяжелой и продолжительной болезни любимого мужа, отца КРЕНЕВА Валентина Александровича.
Бииргэ үөскээбит доборбут, табаарыспыт СИВЦЕВ Алексей Платонович соһучу ылдьан күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр Сивцева Екатерина Олеговнага кини оболоругар, эдьийигэр Наталья Платоновнага дириг кутурбааммын тиэрэбит. Хомолтобутун тэҥгэ үлэстэбит. Кытаатан тулуйунт. Доботторо	Тапталлаах бырааттарбытыгар Александр Анатольевич, Дмитрий Анатольевич, балыстарбытыгар Ольга Анатольевна, Анна Анатольевна уонна кинилэр дьиэ кэргэттигэр таптыр убайдарга, бырааттарга, Модут нэһилиэгин олохтооҕо, «Туналгы» СПК сылгыһыта САНДУЛИН Никифор Анатольевич эдэр сааһыгар соһумардык бу олохтон туораабытынан дириг кутурбааммын тиэрэбит. Аһыгытын тэҥгэ үлэстэбит. Кытаатан тулуйунт.
Выражаем глубокое соболезнование родным и близким в связи с кончиной нашего дорогого одноклассника СИВЦЕВА Алексея. Скорбим вместе с вами. Выпуск НВШ 1988 г. выпуска	Эдьийдэргит дьиэ кэргэттэрэ, оболоро Христофоровтар, Винокуровтар, Гаврильевтар, Кулаковскайдар, Пестряковтар, Москвитиннар
Бииргэ үлэлиир коллегабытыгар, 4 N-дээх «Чэчир» обо саадын үлэнигэр Сивцева Екатерина Олеговнага, оболоругар, аймахтарыгар күндүтүк саныыр, убаастыыр тапталлаах кэргэнэ, аралара СИВЦЕВ Алексей Платонович күн сириттэн суох буолбутунан дириг кутурбааммын тиэрэбит.	Бииргэ үлэстэбит коллегабытыгар Раиса Романовнага уонна кини чугас аймахтарыгар тапталлаах эдьийдэрэ ВИКТОРОВА Лидия Леонидовна уһун, ыарахан ыарытыттан барбытынан дириг кутурбааммын тиэрэбит. Бииргэ үлэстэбит коллегалара
Выражаем глубокое соболезнование Сивцевой Екатерине Олеговне, Гаврилу, родным и близким по поводу скоропостижной кончины мужа, отца СИВЦЕВА Алексея Платоновича. Скорбим вместе с вами. Одноклассники, родители 9 «Б» кл. НСОШ N 2	Истинник саныыр кырдыаас эдьийибит, оболорбутугар эбээ аатын сүгэр киһиби ВАСИЛЬЕВА Екатерина Семеновна биһиги кэккэбиттэн суох буолбутунан бары оболоругар, сиэннэригэр дириг кутурбааммын тиэрэбит. Романовтар аймах
ГКУ РС(Я) «Агентство субсидий» Намнааһы сулуспатын коллектива Сивцева Наталья Платоновнага уонна кини чугас дьонноругар бырааттара, уоллара, тапталлаах кэргэн, аҕа СИВЦЕВ Алексей Платонович ыарахан ыарытыттан күн сириттэн барбытын дириг кутурбааммын тиэрэбит.	Убаастыыр санаспытыгар, кийипитигэр Маркова Надежда Николаевнага уонна балтыгар, оболоругар тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ, сэрим оҕдообото, үлэ, тыыл ветерана ВАСИЛЬЕВА Екатерина Семеновна уһун, ыарахан ыарытыттан орто дойдуттан барбытынан дириг кутурбааммын тиэрэбит. Аппааныттан бары аймах Томскайдар
Тапталлаах кэргэмимэр Аннушкага, эдьийигэр Ольгага, убайдарыгар Дмитрийга, Александрга, бары аймахтарыгар таптыр убайдарга, бырааттарга НИКИФОР АНАТОЛЬЕВИЧ соһумардык олохтон туораабытынан дириг кутурбааммын биллэрэбит. 1 Хомустаахтан, Ньурбаттан Колесовтар	Бииргэ үлэстэбит коллегабытыгар Надежда Николаевнага уонна кини чугас аймахтарыгар ийэлэрэ, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ ВАСИЛЬЕВА Екатерина Семеновна уһун, ыарахан ыарытыттан олохтон барбытынан дириг кутурбааммын тиэрэбит. Бииргэ үлэстэбит коллегалара
Күндү кийипитигэр Аннага, эдьийигэр Ольга Анатольевнага, убайдарыгар Дмитрийга, Александрга, бары аймахтарыгар таптыр убайдарга, бырааттарга НИКИФОР АНАТОЛЬЕВИЧ соһумардык олохтон туораабытынан дириг кутурбааммын биллэрэбит. 1 Хомустаахтан, Ньурбаттан Колесовтар	Нам оройуонун хаһыатын редакциятыгар өр сылларга бухгалтерныан үлэстэбит убаастыыр коллегабыт, үлэ, тыыл ветерана, сэрим кыттылаабын оҕдообото ВАСИЛЬЕВА Екатерина Семеновна күн сириттэн барбытынан оболоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириг кутурбааммын тиэрэбит. М.Г. Федорова, Е.Н. Сивцева, М.К. Колесова

Кылаабынай редактор В.Г. Касьянов
ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбуйааччы — **41496**,
хаһыаты тангы — **41332**,
бухгалтерия — **41141**,
факс — **41141, 41496**.

«Энциэли» хаһыат
РИС талылына, тангылына
уонна бэчээттир сыһаар бэчээттэнэ.
Аадырыһа: Нам сэл. Заложной ул. N4
Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лис
Көнүл сыанана атыыланар
Индекс — P0005. Тиража — 1604
Бэчээкэ илии баттаньытын графика —
12:00 ч. 09.06.2016 с.
Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 09.06.2016 с.